

Žhavá minulost. Debaty, které mají přimět k přemýšlení

1.9.2025 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Ústav pro studium totalitních režimů od září zahajuje nový diskusní cyklus s názvem Žhavá minulost. Jeho cílem je otevřít prostor pro veřejnou debatu nad historickými tématy, která mají zásadní dopad na naši současnost - od výzkumu totalit přes filozofické reflexe až po regionální paměť. O vzniku a směřování tohoto cyklu hovoří Kamil Nedvědický, první náměstek ředitele ÚSTR a iniciátor projektu.

Proč právě teď vzniká nový diskusní cyklus Žhavá minulost?

Je to přirozené vyústění naší dlouhodobé snahy být více přítomní ve veřejném prostoru. Po sérii Cirkus ÚSTR jsme hledali formát, který by byl ještě otevřenější, tematicky odvážnější a také regionálně dostupnější. Chceme nejen informovat o výsledcích historického výzkumu, ale hlavně podnítit veřejnou debatu o tom, jak nás minulost formuje - v myšlení, v hodnotách, v tom, jak chápeme svobodu, odpovědnost nebo třeba vinu.

Čím se Žhavá minulost liší od předchozích aktivit ÚSTR?

Rozsáhlejší záběr témat, větší snaha o aktuálnost a také důraz na spolupráci. Cyklus je rozdělen do tří tematických linií: první se věnuje novému výzkumu a aktuálním výsledkům bádání o totalitách 20. století - například neznámým perzekucím, institucionální represi nebo rezistenci. Druhá linie je komunikovaná ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla a zaměřuje se na diskuse s filozofickým přesahem - o paměti, svědomí, odpovědnosti, totalitarismu, ale i o kontroverzních tématech, která bývají často přehlížena. A třetí linie míří do regionů. Chceme naslouchat místním příběhům, reflektovat konkrétní osudy, dopady historických událostí do prostoru a podpořit lokální paměťovou kulturu.

První diskusní večer se bude věnovat tématu antisemitismu a jeho návratu v dnešní době. Proč právě toto téma?

Protože antisemitismus, ať už v jako antisemitismus či v jakékoli podobě, je lakmusovým papírkem stavu demokracie. Antisemitismus bývá někdy používán jako zástěrka pro staronovou nenávisť, která má kořeny hluboko v evropské i české minulosti. Rezonuje to zvláště po tragických událostech 7. října a v následné polarizaci veřejného prostoru. Chtěli jsme se k tomu postavit čelem a nabídnout klidný, věcný, ale neuhýbavý dialog tří generací českých Židů. Nejde o provokaci, ale o prostor pro porozumění.

Jaký je ohlas veřejnosti na tyto aktivity?

Zatím velmi povzbudivý. Lidé oceňují, že se nebojíme těžkých témat, a že dáváme slovo nejen odborníkům, ale i pamětníkům, studentům nebo regionálním aktérům. Věřím, že tato otevřenost bude pro cyklus klíčová. Naším cílem není mít poslední slovo, ale vytvářet prostředí, kde se lze ptát, nesouhlasit, sdílet zkušenosti - a přitom respektovat fakta a odlišnosti.

Plánujete kromě diskusí i další formy výstupů - např. záznamy, podcasty, výstavy?

Ano, určitě. Ve spolupráci s naším audiovizuálním týmem připravujeme videozáznamy i podcastovou řadu, aby debaty mohli sledovat i ti, kteří se nemohou zúčastnit osobně. V některých případech

plánujeme doprovodné výstavy, workshopy nebo školní programy. Chceme, aby „žhavá minulost“ opravdu žila i za hranicemi večerních debat.

Co byste si přál, aby si návštěvníci z těchto večerů odnášeli?

Především ochotu přemýšlet. V dnešní době, kdy máme tendenci reagovat zkratkovitě a emocemi, je klidná a promyšlená reflexe velmi cenná. Historie není černobílá a často klade nepohodlné otázky – právě proto je důležité se jim věnovat. Pokud naše debaty někoho zaujmou, inspirují nebo přimějí přehodnotit svůj pohled, pak jsme splnili svůj cíl.

Děkujeme za rozhovor.

Z rozhovoru s Kamilem Nedvědickým je patrné, že cyklus Žhavá minulost nevznikl jen jako další programová položka do kalendáře ÚSTR, ale jako promyšlená výzva k otevřenému a poctivému dialogu o tématech, která nejsou pohodlná, a přesto zůstávají hluboce aktuální. V době, kdy se debata o dějinách často redukuje na ideologická klišé nebo virtuální spory na sociálních sítích, může být takovýto formát prostorem, kde se opět naučíme naslouchat. Naslouchat druhým, i minulosti samotné. A právě v tom tkví jeho skutečný význam.

AUTOR: PETRA JUNGWIRTHOVÁ

FOTO: ÚSTR / JÚLIA HOLAŇOVÁ

Související:

- Pozvánka na první diskuzi z cyklu Žhavá minulost na téma *Antisemitismus, Izrael a my*

<https://www.ustrcr.cz/zhava-minulost-debaty-ktere-maji-primet-k-premysleni>